

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА"
для студентів напряму підготовки
6.030501 "Економічна теорія"
денної форми навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 15 від 6.07.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач І. М. Колесніченко

Робоча програма навчальної дисципліни "Інституціональна Р 58 економіка" для студентів напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія" денної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. І. М. Колесніченко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 64 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія" денної форми навчання.

Вступ

Глибина і масштабність змін, що сьогодні відбуваються у всіх сферах соціально-економічного життя, диктує необхідність пошуку нових принципів узагальнення накопиченого емпіричного матеріалу та удосконалення методів його аналізу, застосування на практиці передових теоретичних концепцій, до яких належить "Інституціональна економіка".

Вивчення цієї навчальної дисципліни:

по-перше, знайомить із сучасними тенденціями розвитку й здобутками інституціональної теорії, її методології й аналітичного апарату;

по-друге, надає цілісне уявлення про інститути економіки, що функціонують в умовах ринкових відносин, альтернативні режими використання економічних та інституціональних ресурсів, а також неекономічні складові прийняття економічних рішень;

по-третє, формує інституціональну складову економічної політики держави та інструментарій щодо здійснення трансформаційних змін;

по-четверте, забезпечує органічне поєднання глибоких теоретичних знань із практичними навичками господарчої діяльності, здатність ініціативно і творчо діяти за ринкових умов, що є запорукою ґрунтовної фахової підготовки майбутніх фахівців-економістів.

Навчальна дисципліна "Інституціональна економіка" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія" денної форми навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Базова
Змістових модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030501 "Економічна теорія"	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 216		4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6/4; самостійної роботи студента – 7	Освітній ступінь: бакалавр	7-й
		Лекції
		34 г од
		Практичні, семінарські
		56 г од
		Самостійна робота
		126 г од
		Вид контролю
екзамен		
2 г од		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи для денної форми навчання становить 71 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є розширення об'єкта економічної теорії за межі, традиційно визначені неокласичним напрямом, завдяки формуванню знань і навичок стосовно здобутків, методології та аналітичного апарату інституціональних економічних теорій та вирішення широкого спектру економічних проблем.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

формування у студентів розгорнутого уявлення про сучасний розвиток інституціональної теорії;

засвоєння теоретико-методичних засад та практичного інструментарію обґрунтування та прийняття оптимальних господарських рішень інститутів, організацій і окремих індивідуумів;

набуття навичок самостійного здійснення аналізу зовнішнього та внутрішнього інституціонального середовища для досягнення економічних цілей та прогнозування розвитку економічних систем та організацій.

"Інституціональна економіка" – навчальна дисципліна, що досліджує шляхи вирішення сучасних економічних проблем з інституціональних позицій. **Об'єктом** її вивчення є інститути економіки, що функціонують в умовах ринкових відносин.

Предметом навчальної дисципліни є діяльність інститутів та економічних суб'єктів, їх поведінка, взаємодія та процеси прийняття господарських рішень за умов сучасної ринкової економічної системи.

Вивчення цієї навчальної дисципліни студент розпочинає, опанувавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою її вивчення є такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економетрика", "Мікроаналіз", "Макроаналіз", "Економіка підприємства", "Маркетинг", "Менеджмент", "Економічний розвиток", "Національна економіка", "Статистика". У свою чергу, знання із цієї навчальної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Проектний аналіз", "Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків", "Стратегія підприємства", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання виносяться на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

понятійний та категорійний апарат щодо обґрунтування господарських рішень інститутів, організацій і окремих індивідуумів;

економічну сутність інституціональних теорій прав власності, угод, трансакційних витрат, організацій та інституціональних змін;

формальні та неформальні правила з урахуванням їх координаційних і розподільних аспектів;

альтернативні режими власності та використання обмежених економічних ресурсів;

інституціональні засади трансформації економічних систем;

інституціональні чинники розвитку й обмеження економіки;

методологію й дослідницький інструментарій сучасних інституціональних теорій;

ВМІТИ:

застосовувати методологію й дослідницький інструментарій інституціональних теорій для аналізу й оцінювання суспільно-економічних явищ, поведінки економічних суб'єктів і траєкторій розвитку економічних систем та організацій;

визначати величину та шляхи оптимізації трансакційних витрат на різних рівнях економіки;

аналізувати стан і динаміку внутрішнього та зовнішнього інституціонального середовища;

інтерпретувати форми контрактних відношень, які виникають на різних етапах економічної діяльності;

аналізувати організаційну структуру та визначати оптимальний розмір організацій (фірм).

використовувати здобутки сучасних інституціональних теорії для вирішення конкретних, у тому числі й нестандартних ситуації в економіці, та для характеристики державної економічної політики;

аналізувати альтернативні варіанти вирішення проблем із позицій інституціональної економіки;

запроваджувати навички "вбудовування" елементів інституціонального аналізу в суміжні економічні дисципліни.

У процесі викладання навчальної дисципліни основну увагу приділяють оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ІЕ 1	Приймати оптимальні господарські рішення з урахуванням здобутків сучасної інституціональної теорії (СІТ)	Визначати оптимальні господарські рішення інститутів, організацій і окремих індивідуумів, виходячи з умови їх раціональності
		Визначати оптимальні господарські рішення інститутів, організацій і окремих індивідуумів, виходячи з обмежень, що накладаються на їхні можливості

1	2	3
		Здійснювати аналіз впливу обмежень, які накладаються на можливості інститутів, організацій і окремих індивідуумів та зумовлюють якість прийняття економічних рішень
IE 2	Розробляти ефективні рішення з використанням практичного інструментарію СІТ	Визначати способи формалізації та реалізації господарських рішень із використанням практичного інструментарію СІТ
		Здійснювати аналіз суспільно-економічних явищ, інтерпретувати контрактні відносини та моделювати траєкторії розвитку економічних систем та організацій із використанням практичного інструментарію СІТ
		Прогнозувати господарські рішення з урахуванням впливу чинників внутрішнього і зовнішнього інституціонального середовища
IE 3	Здійснювати обґрунтування прийняття господарських рішень та їх реалізацію з позицій СІТ	Здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень інститутів, організацій і окремих індивідуумів
		Формувати напрями підвищення ефективності економічних рішень інститутів, організацій і окремих індивідуумів
		Здійснювати оцінювання величини трансакційних витрат та формувати напрями їх зниження на різних рівнях економіки

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теорія інститутів

Тема 1. Предмет і метод інституціональної економіки

1.1. *Поняття, роль і функції інститутів в економіці.*

Інститути в економічному аналізі. Визначення одиниці аналізу в межах інституціонального напрямку досліджень. Роль і функції інститутів в економіці.

1.2. *Норма як базовий елемент інститутів та як результат раціонального вибору.*

Норма як базовий елемент інститутів та результат раціонального вибору.

Дослідження раціональності в експериментальній економіці, теорії неповної раціональності та соціології. Теорія суспільного вибору. Норма як передумова економіки угод. Співвідношення угод.

1.3. Класифікація інститутів. Ієрархія правил і прав.

Класифікація інститутів. Принципи їх взаємодії. Система інститутів. Значення інститутів: експериментальна економіка.

1.4. Предмет і метод інституціональної економіки (ІЕ).

Предмет "ІЕ". Об'єкти і суб'єкти інституціонального аналізу. Місце інституціональної економіки в системі економічних наук. Особливості інституціональної методології дослідження: теоретико-методологічні принципи, методи та інструменти інституціонального аналізу.

Тема 2. Формування та етапи розвитку інституціоналізму

2.1. Теоретичні джерела інституціональної економіки. Обмеження застосування неокласичного підходу.

Неокласичні постулати людської поведінки: їх значення, обмеженість і критика інституціоналістами. Повнота інформації. Досконала конкуренція. *"Homo economicus"*.

2.2. Інституціональна теорія: учора, сьогодні й завтра. "Дерево" інституціоналізму.

"Дерево" інституціоналізму. Етапи розвитку інституціоналізму. Еволюція предмета та методології дослідження. Старий (американський або класичний) інституціоналізм. Т. Веблен. Дж. Коммонс. У. Мітчелл. Неоінституціональна економіка. Дж. Гелбрейт. Я. Тінберген. Г. Мюрдаль. Ф. Перру. Нова інституціональна економіка. Дж. Б'юкенен. Р. Коуз. Д. Норт. М. Олсон. Дж. Стіглер. Г. Саймон. Р. Фогель. О. Уільямсон. К. Менар. Е. Де Сото та ін.

Класифікація сучасних інституціональних концепцій. Теорія прав власності. Д. Уолліс. А. Алчіан. Г. Демсец. Р. Ріхтер. Х. Й. Зігенталер. Теорія трансакційних витрат. Р. Коуз. Р. Фогель. Д. Норт. Теорія економіки права. Р. Познер. С. Пейович. Г. Каламбресі. Г. Беккер. Теорія економіки угод. Л. Тевено. О. Фавро. А. Орлеан. Р. Буайе. Нова економічна історія. Д. Норт, Р. Фогель. Теорія суспільного вибору. Е. Ерроу. Дж. Б'юкенен. Г. Таллок. М. Олсон. Теорії трансформації економіки і суспільства. П. Друкер. Дж. Гелбрейт. Р. Тібольт. К. Кларк. Ф. С. Малле. А. Турен. Ж. Фураст'є. Ф. Штернберг. Р. Арон. Ж. Еллюль. А. Тоффлер. Д. Белл. Дж. Несбіт. П. Абурден.

Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки

3.1. Економічний порядок і чинники, що його визначають.

Інститути плану та ринку. Утилітаризм. Цілеспрямована дія. Довіра. Емпатія. Свобода. Легалізм і повага права власності.

3.2. Інституціональна структура ринкової економіки як одна з під-систем економічної системи суспільства.

Сутність та характерні риси інституціональної структури ринкової економіки; принципи функціонування та супідрядність інституціональних середовища, системи та структури ринкової економіки.

3.3. Інституціональна структура: особливості елементів і характер відносин та взаємовідносин між ними.

Атрибутивні характеристики інституціональної структури. Базисні економічні інститути. Інститути власності, влади, управління та праці.

Тема 4. Трансакції та трансакційні витрати

4.1. Трансакції: поняття, класифікація та значення.

Сутність та типологія трансакцій. Види трансакцій за Коммонсом: трансакції угоди (торгові), управління та раціонування. Ринкові та внутрішньофірмові трансакції. Товарні та інституціональні трансакції. Співвідношення між видами трансакцій та їх значення.

4.2. Трансакційні витрати: поняття, види та значення.

Сутність і значення трансакційних витрат в економіці. Види трансакційних витрат. Ринкові та внутрішньофірмові витрати. Витрати виявлення альтернатив. Витрати здійснення розрахунків. Витрати виміру. Витрати укладання контракту ("ex ante" і "ex post"). Витрати специфікації і захисту прав власності. Витрати опортуністичної поведінки.

4.3. Зовнішні ефекти і трансакційні витрати. Теорема Р. Коуза та її значення.

Внутрішні та зовнішні ефекти (екстерналії). Позитивні та негативні зовнішні ефекти. Споживчі, технологічні або грошові зовнішні ефекти. Теорема Р. Коуза. Розподіл правочинностей між власниками. Українська приватизація у світлі теореми Коуза.

4.4. Досвід кількісного оцінювання трансакційних витрат. Шляхи їх мінімізації.

Кількісне оцінювання трансакційних витрат: узагальнення досвіду. Шляхи мінімізації трансакційних витрат на різних рівнях економіки.

Тема 5. Права власності

5.1. Економічна теорія прав власності.

Два підходи до визначення та дослідження власності. Економічне обґрунтування права власності. "Наївна" теорія; теорії "груп інтересів" і "пошуку ренти", теорії, що враховують соціальні і політичні зміни. Специфікація, розмивання, та розщеплювання прав власності.

5.2. Принципи ефективного розподілу прав власності. Сутність і режими прав власності.

Основні принципи ефективності системи прав власності. Альтернативні режими прав власності. Вільний доступ до ресурсу: загальна власність. Виключний доступ до ресурсу: комунальна, приватна та державна власність.

5.3. Нелегальна економіка: поняття, структура та наслідки існування.

Структурні елементи нелегальної економіки: неофіційна (прихована) економіка, неформальна (фіктивна економіка) та нелегальна (незаконна, кримінальна економіка). Основні методи розрахунку її обсягів. Ціна підкорення закону і ціна нелегальності. Тіньовий ринок як інституціональна система.

Змістовий модуль 2

Теорія організацій

Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм

6.1. Сутність організації, її відмінність від інституту.

Сутність організації. Чинники, що визначають розмір організації. Специфічність активів. Невизначеність. Схильність сторін до ризику. Складність угоди. Ціна доступу до закону.

6.2. Інституціональні основи діяльності підприємства (фірми). Теорії фірми.

Фірма: поняття, структура та траєкторія розвитку. Проблема взаємовідносин принципала і агента, варіанти її вирішення. Внутрішня структура фірми. Траєкторія розвитку фірми. Баланс фірми як джерело інформації про її структуру.

6.3. Типологія фірм.

Підприємство, яке працює в командній економіці. Американська фірма (фірма А). Японська фірма (фірма J). Підприємство перехідного типу.

Гібридні форми інституційних угод. Організаційно-правова форма як джерело інформації про стратегію фірми. Критерій вибору організаційно-правової форми фірми.

Тема 7. Інституціональні основи діяльності домашніх господарств

7.1. Поняття домашнього господарства в інституціональній теорії.

Узагальнення підходів щодо визначення сутності і функцій домашнього господарства в економіці. Інституціональний підхід: домашнє господарство як інститут суспільства й організація. Типи домашнього господарства.

7.2. Роль рутини у функціонуванні домашнього господарства.

Роль та значення рутини у функціонуванні домашнього господарства.

7.3. Домогосподарство в економічній системі. Типи домашніх господарств.

Типи домашніх господарств у командній, ринковій та перехідній економіці.

Тема 8. Інституціональні основи діяльності держави

8.1. Теорія держави в новій інституціональній економічній теорії.

Держава як інститут і організація: її сутність, функції, "провали" та "межа". Підходи до розгляду держави як фірми; як установи з колективним власником; як установи з єдиним власником. Перерозподільні функції держави та рентоорієнтована поведінка.

8.2. Типологія держав.

Типологія держав. Контрактна та експлуататорська держава. Емпіричні методи оцінювання характеру держави. Модель Мак Гіра – Олсона. Обмеження монопольної влади правителя. Модель Фіндлі – Уілсона.

Тема 9. Контракти

9.1. Контракт: суть, складові та структура. Типи контрактів.

Поняття контракту. Умови взаємодії учасників контракту. Головні складові контракту. Структура контракту. Класичний, неокласичний та відносницький контракти.

9.2. Економічні теорії контрактів.

Економічний підхід до типології контрактів. Теорія управління поведінкою виконавця (теорія принципала-агента). Контракти, що самовиконуються та відносницькі контракти. Контракт про продаж та контракт про найом.

9.3. Типологія правових відносин.

Правовий підхід до типології контрактів. Контракт купівлі-продажу. Контракт найму. Трудовий контракт. Кредитний договір. Забезпечення дотримання правил.

Тема 10. Людський капітал і мотивація

10.1. Поняття "людський капітал" і мотивація. Теорії людського капіталу.

Сутність поняття "людський капітал". Теорія людського капіталу Т. В. Шульца та Г. С. Беккера – новий підхід до визначення людського фактора в економічній діяльності. Підходи до оцінювання людського капіталу. Постіндустріальний тип мотивації. Відмінності у формах реалізації мотивації. Теорія контрактів як теорія управління поведінкою виконавця. Постконтрактний опортунізм, пов'язаний із поведінкою виконавця або менеджера.

10.2. Інституційне забезпечення людського капіталу.

Індивідуальний, корпоративний і національний людський капітал. Позитивний (креативний, інноваційний), негативний та пасивний людський капітал. Інституціональні чинники формування й накопичення людського капіталу.

Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України

11.1. Трансформації інституціональних систем.

Трансформації інституціональних систем. Теорія інституціональних змін. Зміна інститутів у часі. Еволюційний та революційний варіанти розвитку інститутів. Залежність від попередньої траєкторії розвитку. Імпорт інститутів. Конгруентність інститутів. Сценарії інституціонального розвитку. Типи і суб'єкти інституціональних інновацій. Теорія суспільного вибору і пояснення ускладнення інституціональних інновацій.

11.2. Особливості інституціональних перетворень в Україні.

Періодизація, особливості та оцінювання ефективності інституціональних перетворень в Україні. Визначення умов інституціональної рівноваги та її стабільності. Інституціональні пастки та створення соціально-ефективних інститутів. Інституціоналізація ринкової інфраструктури: суб'єкти, об'єкти та процесуальність. Інерційний характер інституціональних перетворень, його причини та шляхи подолання. Реформування відносин власності в Україні. Недосконалість політичного ринку, державна бюрократія та аутсайтери.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент повинен ознайомитись як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок навчальної дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	у тому числі							у тому числі						
	усього	лекційні	семінарські, практичні	проведення колоквиуму	само- стійна робота		само- стійна робота	усього	лекційні	практичні	лабораторні	проведення підсумкового контролю	само- стійна робота	
					виконання ІЗ	підготовка до занять							виконання ІНДЗ	підготовка до занять
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1 Теорія інститутів														
<i>Тема 1. Предмет і метод інституціональної економіки</i>	12	2	4	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 2. Формування та етапи розвитку інституціоналізму</i>	10	2	2	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–	–

Закінчення табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
<i>Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки</i>	14	2	4	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 4. Трансакції та трансакційні витрати</i>	24	4	6	–	–	14	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 5. Права власності</i>	26	4	8	–	–	14	–	–	–	–	–	–	–
Усього за змістовим модулем 1	80	14	24	–	–	42	–	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 2 Теорія організацій													
<i>Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм</i>	20	4	6	–	–	14	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 7. Інституціональні основи діяльності домашніх господарств</i>	12	2	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 8. Інституціональні основи діяльності держави</i>	26	4	6+2*	–	–	16	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 9. Контракти</i>	12	2	4	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 10. Людський капітал і мотивація</i>	10	2	4	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
<i>Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України</i>	26	6	6	–	–	16	–	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 2	122	20	32	–	–	70	–	–	–	–	–	–	–
<i>Підготовка до екзамену</i>	10	–	–	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–
<i>Екзамен</i>	2	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–
Усього годин	216	34	56	–	–	126	–	–	–	–	–	–	–

*практичні заняття

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назви тем	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теорія інститутів		22,0	
<i>Тема 1. Предмет і метод ІЕ</i> Тиждень 1	Тема семінарського заняття 1 <i>"Поняття, роль і функції інститутів в економіці":</i> 1. Визначення одиниці аналізу в межах інституціонального напрямку досліджень. 2. Роль і функції інститутів в економіці, їх класифікація	4	Основна: [1; 6; 7; 12; 13]. Додаткова: [52; 64; 67; 68; 100 – 102]
Тиждень 2	Тема семінарського заняття 2 <i>"Норма як базовий елемент інститутів, результат раціонального вибору та передумова економіки угод":</i> 1. Норма як базовий елемент інститутів та результат раціонального вибору. 2. Норма як передумова економіки угод		
<i>Тема 2. Формування та етапи розвитку інституціоналізму</i> Тиждень 3	Тема семінарського заняття 3 <i>"Інституціональна теорія: учора, сьогодні й завтра":</i> 1. Теоретичні джерела та періодизація інституціональної економіки. Обмеження застосування неокласичного підходу. 2. "Дерево" інституціоналізму"	2	Основна: [1; 2; 7; 9; 11; 13]. Додаткова: [20; 21; 25; 29; 33; 39; 54; 73; 76; 78; 100 – 102]

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4
Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки Тиждень 4	<p>Тема семінарського заняття 4 "Економічний порядок і чинники, що його визначають":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інститути плану та ринку. 2. Порівняльна характеристика інститутів плану та ринку. <p>Тема семінарського заняття 5 "Інституціональна структура ринкової економіки":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інституціональна структура ринкової економіки як одна з підсистем економічної системи суспільства. 2. Інституціональна структура: особливості елементів і характер відносин та взаємовідносин між ними 	4	<p>Основна: [1; 3; 5; 7; 8; 11]. Додаткова: [21; 22; 26; 30; 39; 41; 44; 52; 56; 100 – 102]</p>
Тема 4. Трансакції та трансакційні витрати Тиждень 5	<p>Тема семінарського заняття 6 "Трансакції та трансакційні витрати: поняття та класифікація":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і типологія трансакцій. Співвідношення між їх видами та значення. 2. Сутність, класифікація та оцінювання трансакційних витрат в економіці 	2	<p>Основна: [1; 2; 7; 9; 11]. Додаткова: [23; 36; 39; 55; 72; 74; 100 – 102]</p>
Тиждень 6	<p>Тема семінарського заняття 7 "Зовнішні ефекти і трансакційні витрати. Теорема Коуза":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зовнішні ефекти: сутність та види. Теорема Коуза. 2. Кількісне оцінювання трансакційних витрат: узагальнення досвіду. <p>Тема семінарського заняття 8 "Кількісне оцінювання трансакційних витрат: узагальнення досвіду":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми визначення та вимірювання трансакційних витрат. Шляхи їх мінімізації. 2. Узагальнення досвіду кількісного оцінювання трансакційних витрат 	4	
Тема 5. Права власності Тиждень 7	<p>Тема семінарського заняття 9 "Економічна теорія прав власності":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підходи до визначення та дослідження власності. Популярні теорії. 2. Принципи ефективного розподілу прав власності. Суть і режими прав власності 	2	<p>Основна: [1; 4; 7]. Додаткова: [34; 38; 40; 42; 44; 56; 65; 100 – 102]</p>
Тиждень 8	<p>Тема семінарського заняття 10 "Нелегальна економіка":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, структура та наслідки існування нелегальної економіки (НЕ). 2. Ціна підкорення закону і ціна нелегальності. Основні методи розрахунку обсягів НЕ 	2	
Колоквіум 1		2	
Разом за змістовим модулем 1		22	

Змістовий модуль 2. Теорія організацій		34,0	
1	2	3	4
Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм Тиждень 9	Тема семінарського заняття 11 <i>"Сутність організації, її відмінність від інституту":</i> 1. Визначення сутності та ознаки економічної організації. 2. Порівняльна характеристика понять "організація" і "інститут"	6	Основна: [1; 2; 6; 7; 11]. Додаткова: [16; 35; 36; 47 – 49; 55; 63; 64; 68; 71; 100 – 102]
Тиждень 10	Тема семінарського заняття 12 <i>"Інституціональні основи діяльності фірми (підприємства). Теорії фірми":</i> 1. Теоретичні підходи щодо причин виникнення, сутності та аналізу економічної природи фірми. 2. Два основних підходи до розгляду фірми з інституціональних позицій. Тема семінарського заняття 13 <i>"Типологія фірм":</i> 1. Базові форми організації фірм або їхньої внутрішньофірмової структури. Типологія фірм. 2. Шляхи вирішення проблеми принципала-агента "П-А"		
Тема 7. Інституціональні основи діяльності домашніх господарств Тиждень 11	Тема семінарського заняття 14 <i>"Домашні господарства як інститути й організації":</i> 1. Поняття домашнього господарства в інституціональній теорії. 2. Рутини у функціонуванні домашнього господарства. 3. Домогосподарство в економічній системі. Типи домашніх господарств	2	Основна: [1; 3; 6]. Додаткова: [37; 44; 51; 56 – 58; 62; 69; 70; 100 – 102]
Тема 8. Інституціональні основи діяльності держави Тиждень 12	Тема семінарського заняття 15 <i>"Теорія держави в новій інституціональній економічній теорії":</i> 1. Основні підходи до визначення ролі держави в суспільстві. 2. Інституціональна природа держави. Теорія держави Д. Норта	2	Основна: [1 – 3; 7; 11; 12]. Додаткова: [19; 20; 76; 100 – 102]
	Тема семінарського заняття 16 <i>"Держава як інститут і організація: її сутність, функції, "провали" та "межа":</i> 1. Сутність і функції держави з позицій НІЕТ. 2. Провали та межа держави	2	Основна: [1 – 3; 5; 7; 8; 13]. Додаткова: [17; 22; 23; 25; 36; 56; 100 – 102]
Тиждень 13	Тема семінарського заняття 17 <i>"Типологія держав":</i> 1. Контрактна держава. 2. Експлуататорська держава	2	

1	2	3	4
Тема 9. Контракти Тиждень 14	<p>Тема семінарського заняття 18 <i>"Контракт: суть, складові та структура":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення сутності контракту. 2. Складові та структура контракту. <p>Тема семінарського заняття 19 <i>"Типи контрактів":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічні теорії контрактів. Порівняльна характеристика класичного, неокласичного та відносницького контрактів. 2. Типологія правових відносин 	4	<p>Основна: [2; 7; 11; 12; 16; 22;].</p> <p>Додаткова: [31; 47; 64; 71; 100 – 102]</p>
Тема 10. Людський капітал і мотивація Тиждень 15	<p>Тема семінарського заняття 20 <i>"Поняття "людський капітал" і мотивація. Теорії людського капіталу":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення сутності і взаємозв'язку понять "людський капітал" (ЛК) та "мотивація". 2. Теорії людського капіталу. <p>Тема семінарського заняття 21 <i>"Інституційне забезпечення людського капіталу":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні показники та параметри людського капіталу на макро- та мікрорівнях. Методи оцінювання ЛК. 2. Інвестиції в людський капітал та їх ефективність 	4	<p>Основна: [1 – 3; 7; 9; 12].</p> <p>Додаткова: [21; 23; 25; 26; 35; 42; 52; 58; 67; 74; 100 – 102]</p>
Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України Тиждень 16	<p>Тема семінарського заняття 22 <i>"Трансформації інституціональних систем":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорія інституціональних змін. 2. Революційні та еволюційні зміни. Експорт та імпорт інститутів. "Інституціональні пастки". <p>Тема семінарського заняття 23 <i>"Особливості інституціональних перетворень в Україні":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Умовна періодизація інституціональних змін. 2. Реалії сучасного етапу інституціональних перетворень в Україні 	4	<p>Основна: [3; 6; 8; 10; 11].</p> <p>Додаткова: [17; 20; 21; 29; 38 – 40; 51; 61; 68; 69; 100 – 102]</p>
Тиждень 17	<p>Тема семінарського заняття 24 <i>"Особливості інституціональних перетворень в Україні":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інституціональні пастки та шляхи їх подолання в Україні. 2. Економічний аналіз корупції як інституційної пастки 	2	
Колоквіум 2		2	
Разом за змістовим модулем 2		30	
Усього годин		52	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички у їх практичному застосуванні шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань.

Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для вирішення їх на занятті. Воно містить проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань із їх обговоренням, вирішення контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теорія інститутів	Практичне заняття 1 <i>"Визначення величини нелегального сектора економіки України"</i>		Основна: [1; 4; 7]. Додаткова: [42; 46; 48; 50; 52; 64; 73; 100 – 102]
	<i>Завдання 1.</i> Проаналізувати методи визначення обсягів нелегального сектору економіки	1	
	<i>Завдання 2.</i> Розрахувати кількома методами обсяги тіньового сектору економіки України, використавши для цього офіційні статистичні дані. Прокоментувати отримані результати, виходячи з інституціонального обґрунтування прав власності	1	Основна: [1; 4; 7]. Додаткова: [42; 46; 48; 50; 52; 64; 73; 100 – 102]
Змістовий модуль 2. Теорія організацій	Практичне заняття 2 <i>"Теорія організацій: теоретичні та практичні можливості застосування"</i>		Основна: [1; 2; 6; 7; 11]. Додаткова: [14; 22; 24; 43; 44; 55 – 57; 63; 71; 72; 76; 79; 100 – 102]
	<i>Завдання 3.</i> Дослідити критерії вибору організаційно-правової форми фірми та скласти порівняльну характеристику ідеальних типів фірм. Результати подати у вигляді таблиці	1	

1	2	3	4
	<i>Завдання 4.</i> Дослідити альтернативні варіанти щодо пояснення економічної ролі держави (контрактний, експлуаторський та синтетичний підходи) та скласти порівняльну характеристику поширених формальних моделей держави (автократична модель держави Мак Гіра-Олсона; демократична модель держави Мак Гіра-Олсона; модель контрактної держави Фіндлі-Вілсона; модель держави-максимізатора монопольної ренти Фіндлі-Вілсона)	1	Основна: [1 – 3; 5; 7; 8; 13]. Додаткова: [17; 22; 23; 25; 36; 56; 100 – 102]
Разом годин за змістовими модулями		4	

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання студенти виконують самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 58 % (126 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (216 годин).

У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань)

за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою навчальної дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань на запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Основні види самостійної роботи, запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назви тем	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теорія інститутів				
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод ІЕ	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Підготовка до дискусії "Інститути: їх сутність та класифікація"	6	Експрес-опитування. Дискусія з питання "Значення інститутів в житті людини і суспільства"	Основна: [1; 6; 7; 12; 13]. Додаткова: [60; 72; 75; 76; 100 – 102]
<i>Тема 2.</i> Формування та етапи розвитку інституціоналізму	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських занять. Підготовка до дискусії з теми та доповідей за темою 2 "Визначення умов виникнення та розвитку інституціональної теорії, її періодизації та основних теоретичних та методичних джерел"	6	Презентація результатів. Дискусія з питання визначення сутності та класифікації одиниці інституціонального аналізу	Основна: [1; 2; 7; 9; 11; 13]. Додаткова: [15; 18; 20; 28; 29; 33; 37; 41; 47; 62; 100 – 102]

1	2	3	4	5
<i>Тема 3.</i> Інституціональна структура ринкової економіки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, виконання есе. "Порівняльна характеристика конституцій плану та ринку" та "Визначення інституціонального порядку, його норм та створення порівняльної характеристики останніх для подальшого аналізу й об'єктивного оцінювання ефективності інституціональної структури ринкової економіки"	8	Експрес-опитування. Перевірка есе	Основна: [1; 3; 5; 7; 8; 11]. Додаткова: [29; 30; 34; 38; 47; 49; 52; 60; 64; 100 – 102]
<i>Тема 4.</i> Трансакції та трансакційні витрати	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; вирішення навчальних завдань щодо визначення шляхів регулювання величини трансакційних витрат на мікро- та макрорівнях економіки. Підготовка до контрольної роботи № 1 за тт. 1-4	14	Контрольна робота 1. Перевірка есе	Основна: [1; 2; 7; 9; 11]. Додаткова: [14; 16; 22; 31; 44; 47; 63; 100 – 102]
<i>Тема 5.</i> Права власності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського та практичного заняття 1 щодо визначення величини нелегального сектору економіки України, а також цін підкорення закону і нелегальності із застосуванням провідних методів розрахунку. Підготовка до колоквиуму 1	14	Практичне завдання 1. Перевірка есе. Колоквиум 1	Основна: [1; 4; 7]. Додаткова: [42; 46; 48; 50; 52; 64; 73; 100 – 102]
Усього за змістовим модулем 1		42		
Змістовий модуль 2. Теорія організацій				
<i>Тема 6.</i> Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірми	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до семінарських занять щодо вирішення внутрішньофірмових конфліктів за допомогою теорій угод та агентських відносин, узагальнення типології фірм	14	Дискусія з питання інституціональної сутності фірми, її природи та цілей в економіці	Основна: [1; 2; 6; 7; 11]. Додаткова: [14; 22; 24; 43; 44; 55 – 57; 63; 71; 72; 76; 79; 100 – 102]
<i>Тема 7.</i> Інституціональні основи діяльності домашніх господарств	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття щодо визначення сутності домашнього господарства як інституту та організації, інституціональних основ їх економічної діяльності та типології	8	Експрес-опитування. Перевірка есе	Основна: [1; 3; 6]. Додаткова: [45; 52; 59; 64 – 66; 70; 77; 78; 100 – 102]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 8.</i> Інституціональні основи діяльності держави	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою щодо визначення держави як інституту та організації, її сутності, функцій, "провалів" і "межі" та підготовка до практичного заняття 2	16	Експрес-опитування. Перевірка есе	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [7; 11; 12; 18; 27; 28; 100 – 102]
<i>Тема 9.</i> Контракти	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до семінарського заняття щодо вирішення навчальних завдань щодо особливостей практичного застосування теорії контрактів	8	Експрес-опитування. Перевірка есе	Основна: [2; 7; 11; 12; 16; 22;]. Додаткова: [7; 11; 12; 31; 47; 64; 71; 100 – 102]
<i>Тема 10.</i> Людський капітал і мотивація	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою щодо вирішення теоретичних завдань щодо вирішення проблем інституціонального забезпечення людського капіталу. Підготовка до семінарських занять та контрольної роботи 2	8	Експрес-опитування. Перевірка есе. Контрольна робота 2	Основна: [1 – 3; 7; 9; 12]. Додаткова: [21; 23; 25; 26; 35; 42; 52; 58; 67; 74; 100 – 102]
<i>Тема 11.</i> Інституціональна трансформація економіки України	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою щодо забезпечення практичного запровадження теорій інституціональних змін і трансформації. Підготовка до колоквиуму 2	16	Перевірка есе. Презентація статей. Колоквиум 2	Основна: [1; 3; 7]. Додаткова: [29; 38 – 40; 51; 61; 68; 69; 100 – 102]
Усього за змістовим модулем 2		70		
<i>Підготовка до екзамену</i>		10		Основна: [1; 2; 7; 9]. Додаткова: [22; 23; 31; 47; 100 – 102]
<i>Передекзаменаційна консультація</i>		2		
<i>Екзамен</i>		2		
Усього годин за модулями		126		

7.1. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання (ІЗ) студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має одночасно як навчальний, так і творчий характер, виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену із цієї навчальної дисципліни. Виконання ІЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів,

здатних застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички із цієї навчальної дисципліни.

Підготовка ІЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із навчальної дисципліни та застосування їх у процесі вирішення конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІЗ. ІЗ передбачає наявність таких елементів: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні інституціональні підходи.

Практична значущість ІЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем економіки, на основі реальних даних за кілька років і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в господарську практику інституціональних систем.

Комплексний системний підхід до розкриття теми завдання полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації з інституціональних позицій, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що в процесі виконання творчого завдання й обґрунтування шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення в техніці і технологіях дослідження, застосовувати різноманітні методи й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників експрес-діагностування виробничо-економічної системи або її елементів.

У процесі виконання ІЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Тема ІЗ: *"Інституціональні основи діяльності економічних організацій (фірм, домогосподарств та держави)"*.

Мета ІЗ – формування практичних навичок застосування аналітичного інструментарію і методології інституціонального аналізу в процесі вирішення поставленого завдання.

Об'єктом ІЗ є процеси функціонування та взаємодії інститутів та економічних організацій за умов ринкової економіки.

Предмет ІЗ – сукупність теоретико-методичних підходів до формування ефективних господарських рішень інститутів та економічних організацій щодо досягнення економічних цілей.

Індивідуальне творче завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення навчальної дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне творче завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається навчальна дисципліна. Студент має надати ІЗ впродовж семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІЗ враховуються під час виставлення загальної оцінки з навчальної дисципліни.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт *Arial*, розмір шрифту для основного тексту – кг 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяється виділення в тексті курсивом та підкресленням.

Обсяг ІЗ повинен становити у друкованому варіанті 15 – 20 сторінок. Кожен розділ розпочинають із нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куті. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять.

Вимоги до змісту. ІЗ повинне складатися з таких елементів, як:

титульна сторінка;

зміст;

вступ (1,5 сторінки);

основна частина (10 – 15 сторінок);

висновок (1,5 сторінки);

список використаної літератури;

додатки (за необхідності).

Вступ повинен містити такі елементи: актуальність теми, проблемне поле теми, мету дослідження, об'єкт, предмет, завдання, базу та методи дослідження.

В основній частині роботи студенти повинні:

надати аналітичне оцінювання зовнішнього інституціонального середовища та визначити його чинники, які мають найбільший вплив на господарську діяльність економічної організації;

надати аналітичне оцінювання внутрішнього інституціонального середовища та визначити його чинники, які мають найбільший вплив на господарську діяльність економічної організації;

проаналізувати тип економічної організації, рутини, відносини власності та владні відносини, що їй властиві;

розробити заходи щодо формування ефективних рішень господарської діяльності економічної організації.

Висновки повинні містити обґрунтовані та змістові рекомендації щодо теоретико-практичних можливостей застосування інституціонального підходу щодо вирішення конкретних економічних завдань.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Додатки можуть бути включені за необхідності. У разі наявності кількох додатків оформляється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що включається до обсягу ІЗ.

Кожен додаток починають із нової сторінки. Відповідно до вимог, додаток називають у такий спосіб: "Додаток А", "Додаток Б" і т. д. за алфавітом, за винятком букв Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, при цьому написи "Додаток...", "Продовження додатка..." та "Закінчення додатка..." пишуться малими літерами з першої великої і вирівнюють по правому краю сторінки.

Допускається розподіл додатків на розділи типу "Додаток А.3". Ілюстрації, таблиці, формули нумерують відповідно до назви додатка, наприклад "рис. А.3".

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет і метод інституціональної економіки

1. Дайте визначення "інституту", яке, на ваш погляд, найповніше відображає його сутність.
2. Чому порушення правил небажано з економічної точки зору?
3. Які функції інститутів ви знаєте?
4. Дайте визначення понять "правила" і "норми". Чи будь-яке правило є інститутом?

5. Із якою метою створюються внутрішні й зовнішні правила? Які внутрішні правила діють у вашому навчальному закладі?
6. Що, на вашу думку, означає "ієрархія правил" і яке значення вона має?
7. Назвіть види норм, їх структуру й наведіть приклади застосування.
8. Як співвідносяться формальні й неформальні правила, що існують у суспільстві? Яку роль цей взаємозв'язок має в інституціональній системі суспільства?
9. Наведіть приклади економічних інститутів.

Тема 2. Формування й етапи розвитку інституціоналізму

1. Охарактеризуйте головні теоретичні джерела інституціональної економіки.
2. У чому полягають межі застосування неокласичного підходу?
3. Поясніть сутність теорії І. Лакатоша про конкуруючі програми наукових досліджень. Що означають поняття "жорстке ядро" і "захисний пояс" теорії?
4. У чому полягають предметно-методологічні відмінності традиційного інституціоналізму від неокласики?
5. Чи можна К. Маркса віднести до інституціоналістів? Відповідь обґрунтуйте.
6. Що є спільного в поглядах традиційних американських інституціоналістів та їх сучасних послідовників?
7. Визначте сутність методологічного індивідуалізму і методологічного холізму. Які економічні напрями підтримують ці ідеї?
8. Дайте характеристику неоінституціонального напрямку. Хто з видатних економістів належить до нього?
9. Дайте характеристику нової інституціональної економічної теорії. Хто з видатних економістів належить до неї?
10. Які, на ваш погляд, перспективи розвитку нової інституціональної економічної теорії?
11. Чому ідеї представників неоінституціонального напрямку отримали більший розвиток у країнах із трансформаційною економікою, ніж традиційною?

Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки

1. Що розуміють під інституціональним порядком представники інституціональної економіки?

2. Назвіть принципові чинники, які визначають сутність ринкової економіки.
3. Що ви знаєте про конституції ринку та плану? Наведіть їх порівняльну характеристику.
4. Чим відрізняється норма утилітаризму, що є елементом конституції командної економіки, від ринкової норми утилітаризму?
5. Як ви розумієте поняття "інституціональна структура" та "інституціоналізація"?
6. Дайте визначення та встановіть взаємозв'язок між поняттями "інституціональна система", "інституціональна структура" та "економічна система".
7. Охарактеризуйте базисні економічні інститути.
8. Охарактеризуйте базисні економічні інститути.

Тема 4. Трансакції та трансакційні витрати

1. Як ви розумієте сутність поняття "трансакція"? Які типи трансакцій виділяли Дж. Коммонс та О. Уільямсон?
2. Чим трансакція відрізняється від обміну товарами (послугами)?
3. Наведіть відомі вам варіанти формулювання теореми Коуза.
4. Що таке трансакційні витрати, які їх види та класифікації ви знаєте?
5. Назвіть етапи розвитку теорії трансакційних витрат та її представників.
6. Чи може розподіл трансакційних витрат між учасниками обміну впливати на загальну величину цих витрат?
7. Дайте визначення і наведіть класифікацію зовнішніх ефектів.

Тема 5. Права власності

1. Що розуміють під інституціональним порядком представники інституціональної економіки?
2. Назвіть принципові чинники, які визначають сутність ринкової економіки.
3. Що ви знаєте про конституції ринку та плану? Наведіть їх порівняльну характеристику.
4. Чим відрізняється норма утилітаризму, що є елементом конституції командної економіки, від ринкової норми утилітаризму?
5. Як ви розумієте поняття "інституціональна структура" та "інституціоналізація"?

6. Дайте визначення та встановіть взаємозв'язок між поняттями "інституціональна система", "інституціональна структура" та "економічна система".

Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм

1. Яка економічна сутність організації? Чи можна організацію вважати інститутом?
2. Укажіть чинники, що визначають оптимальний розмір організації?
3. Що таке фірма? Назвіть основні причини виникнення фірм.
4. Назвіть основні критерії, за якими здійснюється класифікація фірм.
5. Проаналізуйте відомі вам теорії фірми. Які нестандартні теорії фірми ви знаєте?
6. Укажіть недоліки неокласичного підходу до фірми.
7. У чому полягає сутність контрактної теорії фірми?
8. Які відмінні риси еволюційної теорії фірми?
9. Дайте характеристику організаційної структури відомого вам підприємства (унітарна, дивізіональна, холдингова, змішана).
10. Які організаційно-правові форми підприємств в Україні ви знаєте? У чому їх переваги та недоліки?

Тема 7. Інституціональні основи діяльності домашніх господарств

1. Чи можна домашнє господарство вважати організацією? Якщо "так", то чим воно відрізняється від інших організацій (фірми та держави)?
2. Наведіть приклад вирішення проблеми "принципала – агента" у домашньому господарстві.
3. Який характер носять владні відносини в межах домашнього господарства?
4. Розкрийте роль рутин у функціонуванні домашніх господарств.
5. Дайте порівняльну характеристику типів домашніх господарств.

Тема 8. Інституціональні основи діяльності держави

1. Як ви розумієте поняття "держава"? Це організація чи інститут?
2. Які передумови існування контрактної держави?
3. Охарактеризуйте цілі держави, використовуючи різні теоретичні обґрунтування.
4. Які функції держави в сучасному суспільстві?

5. Чи існує зв'язок між державою, інститутами та економічною системою?
6. Що таке "межа" і "провали" держави?
7. Які основні типи держав ви знаєте?
8. Риси якого типу держави, на вашу думку, домінують в Україні?
9. Чи погоджуєтесь ви з твердженням, що держава тим ефективніша, чим більше насильства вона застосовує?
10. Що, на вашу думку, розумів Дж. Б'юкенен під "державою, що захищає" та "державою, що виробляє"?

Тема 9. Контракти

1. У чому полягає специфіка визначення контракту в новій інституціональній теорії?
2. Які критерії виділення трьох основних типів контрактів?
3. До якого типу належить контракт між студентом і вузом?
4. Які принципові відмінності між контрактом купівлі-продажу і контрактом з найму?
5. Чим можна пояснити широке розмаїття контрактних форм?
6. Які базові положення основних економічних теорій контрактів?
7. Поясніть суть моделі "принципал – агент" у сучасній економіці?
8. Які альтернативи контрактному оформленню відносин набули поширення в сучасній економіці?
9. Поясніть механізм "самовиконання" контракту, що самовиконується?
10. Укажіть суб'єктів, які можуть виступати гарантами виконання контрактів.

Тема 10. Людський капітал і мотивація

1. Назвіть основні елементи розвитку людського капіталу.
2. Які теорії людського розвитку належать до найпоширеніших у теперішній час?
3. Охарактеризуйте відмінності людського капіталу на мікро- та макрорівнях.
4. Які існують підходи до визначення людського капіталу?
5. Як пов'язані між собою індивідуальний, корпоративний і національний людський капітал?

6. У чому сутність понять "негативного, пасивного та креативного (інноваційного) людського капіталу"? Наведіть приклади.
7. Які існують методи обчислення людського капіталу?

Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України

1. Чи є інформація обмеженням під час ухвалення економічних рішень?
2. Дайте визначення поняття "інституціональні зміни".
3. У чому полягає відмінність між спонтанними і цілеспрямованими інституціональними змінами?
4. Наведіть загальну періодизацію інституціональних змін. На якому етапі, згідно з цією періодизацією, знаходиться Україна?
5. Що таке ефект блокування?
6. Дайте визначення "інституціоналізації", вкажіть її об'єкти та суб'єкти.
7. Чи завжди інституціональні зміни сприяють зростанню ефективності використання ресурсів?
8. Що саме відносять до інституційних ресурсів трансформаційної економіки?
9. Як ви вважаєте, чому інститути можуть виступати джерелом економічного розвитку?
10. Назвіть "інституціональні пастки", що спостерігаються в Україні.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод ІЕ	Міні-лекція з питання визначення сутності та класифікації інституту як одиниці інституціонального аналізу
<i>Тема 2.</i> Формування та етапи розвитку інституціоналізму	Міні-лекція з питання "Інституціональна парадигма в сучасній економічній теорії", банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Інституціональна структура ринкової економіки	Лекція проблемного характеру з питання "Що розуміють під інституціональним порядком представники СІТ", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 4.</i> Трансакції та трансакційні витрати	Міні-лекція з питання "Інституційні пастки" в українській економіці, пошук шляхів виходу", банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Права власності	Лекція проблемного характеру з питання "Тіньова економіка та її вплив на структурну трансформацію української економіки", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 6.</i> Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірми	Міні-лекція з питання інституціональної сутності фірми, її природи та цілей в економіці "Українські підприємства в трансформаційній економіці: економічні проблеми та поведінка"
<i>Тема 7.</i> Інституціональні основи діяльності домашніх господарств	Міні-лекція з питання "Роль рутини у функціонуванні домашнього господарства", банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Інституціональні основи діяльності держави	Міні-лекція з питання "Нова теорія держави: причини існування бюрократичного апарату", банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Контракти	Лекція проблемного характеру з питання "Роль контрактів у сучасній економіці, їх зв'язок із правами власності", банки візуального супроводу

1	2
<i>Тема 10.</i> Людський капітал і мотивація	Міні-лекція з питання "Теорія контрактів як теорія управління поведінкою виконавця", банки візуального супроводу
<i>Тема 11.</i> Інституціональна трансформація економіки України	Лекція проблемного характеру з питання "Чому інститути можуть виступати джерелом економічного розвитку?", робота в малих групах, презентація результатів

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають разом із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики.

Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Їх проводять, як правило, як частину заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше ніж 10 – 15 хвилин, їх використовують для того, щоб стисло повідомити нову інформацію до всіх слухачів.

Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформацію надають по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовують інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників щодо цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінюваннях і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, які працюють індивідуально в різних місцях.

При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що ґрунтується на використанні спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень.

Метою використання цього методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Використання методик активізації процесу навчання

Теми навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод ІЕ	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Поняття, роль і функції інститутів в економіці"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 4.</i> Трансакції та трансакційні витрати	<i>Завдання 1.</i> Розрахуйте кількома методами обсяги тіньового сектору України з використанням офіційних статистичних даних	Робота в малих групах, метод Дельфі, презентації
<i>Тема 6.</i> Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірми	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Інституціональні основи діяльності фірми (підприємства). Теорії фірми"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 10.</i> Людський капітал і мотивація	<i>Завдання 2.</i> Узагальніть методичну базу вартісного оцінювання людських здібностей, проведіть оцінювання рівня розвитку та використання людського капіталу конкретного підприємства	Робота в малих групах, метод Дельфі, презентації
<i>Тема 11.</i> Інституціональна трансформація економіки України	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Можливості практичного запровадження теорій інституціональних змін і трансформації"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється

сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що здійснюється з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегроване оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини навчальної дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що здійснюється у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни здійснюється в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

перевірка есе на задану тематику;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування.

Модульний контроль із цієї навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. *Колоквиум* – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. *Семестрові екзамени* – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретне завдання ставлять за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подання матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок проведення підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму навчальної дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, передбачених кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із п'яти практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет містить два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету, відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, отриманих за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю, відповідно до змістового модуля, впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **уважати атестованим**, якщо сума балів, отриманих за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35, мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься до залікової *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У разі повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: якщо *"зараховано"* – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо *"не зараховано"*, тоді декан факультету пропонує студентові повторно вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Освітній ступінь "бакалавр"
Напрямок підготовки: "Економічна теорія". Семестр VII
Навчальна дисципліна "Інституціональна економіка"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ 1

1. Дайте визначення понять: конгруентність інститутів, позитивний зовнішній ефект, реляційний контракт. Під час вивчення яких економічних теорій вони застосовуються або були впроваджені вперше?

2. Назвіть представників старого американського інституціоналізму. Які його напрямки вони очолювали? Визначить внесок "старих" інституціоналістів у розвиток світової економічної думки.

3. Обґрунтуйте сутність норми як результату раціонального вибору, застосовуючи аргументацію теорії суспільного вибору.

4. Укажіть принципові відмінності типів домашнього господарства в ринковій, адміністративно-командній та в економіці перехідного типу. Складіть їх порівняльну характеристику.

5. Чи призведе специфікація прав власності за інших рівних умов до збільшення рибних ресурсів в нейтральних водах Світового океану? Відповідь обґрунтуйте.

Затверджено на засіданні

кафедри економіки підприємства та менеджменту ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Протокол № ___ від "___" _____ 20___ р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для вирішення завдання. Тому окремі завдання та етапи їх вирішення оцінюються відокремлено один від одного таким чином.

Завдання 1 (2,5 бала):

Студент показав отримані теоретичні знання та обізнаність у категоріальному апараті навчальної дисципліни.

1,0 бал – абсолютно правильне, повне й логічне визначення терміна та його походження;

0,5 бала – хронологічно правильно визначено та обґрунтовано, хто вперше використав або ввів це поняття в науковий обіг;

0,5 бала – у межах якої теми навчальної дисципліни "Інституціональна економіка" воно використовується тощо;

0,05 бала – охайність виконання завдання.

Завдання 2 (5 балів):

Студент показав отримані теоретичні знання стосовно основних напрямів інституціональної теорії, її представників та теоретичних здобутків останніх.

1,5 бала – глибоке розкриття теорії питання в межах програми (згідно із вказаною школою або теорією);

0,5 бала – чітке та повне визначення прізвищ представників школи або теорії (із вказівкою належності до етапу еволюції);

2,0 бали – вичерпне обґрунтування теоретичних здобутків останніх;

0,5 бала – обґрунтовані висновки щодо теорій, які аналізуються;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 3 (7,5 бала):

Студент показав отримані теоретичні знання певної проблеми ІЕ. Продемонстрував здібності до аналізу з позицій інституційного аналізу економічних процесів та економічної політики, здатність обґрунтовувати їх сутність, роль і наслідки, робити узагальнення й висновки як теоретичного, так і практичного характеру.

3,0 бали – глибоке розкриття теорії питання в межах програми (згідно із вказаною школою або теорією);

1,5 бала – застосування під час відповіді не тільки того матеріалу, який надавався на лекціях, але й додаткової наукової та навчальної літератури;

2,0 бали – висвітлення різних точок зору на проблему, яка розглядається, різних шкіл та економістів;

0,5 бала – творчий підхід, самостійність висновків;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 4 (10 балів):

Студент показав отримані теоретичні знання певної проблеми сучасної ІЕ. Продемонстрував здатність застосовувати її сучасну методологію щодо обґрунтування заходів економічної політики та вирішення проблем економічної практики. Може робити узагальнення та висновки як теоретичного, так і практичного характеру.

4,5 бала – глибоке розкриття теорії питання в межах програми (з посиленням на сучасну методологію ІЕ);

2,5 бала – застосування під час відповіді не тільки того матеріалу, який надавався на лекціях, але й додаткової наукової та навчальної літератури;

2,5 бала – висвітлення різних точок зору на проблему, яка розглядається, різних шкіл та економістів; творчий підхід, самостійність висновків;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 5 (15 балів):

Студент володіє навичками аналізу та узагальнення економічних процесів, демонструє здатність пов'язувати теоретичні положення з практичними проблемами сучасності, у тому числі української та світової економіки, визначати напрямки вдосконалення процесів і шляхи вирішення проблем.

5,0 балів – глибоке розкриття теорії питання в межах програми завдяки вичерпній порівняльній характеристиці;

3,5 бала – порівняння виключно за визначеними та/або власними науковими критеріями;

3,5 бала – врахування під час порівняння різних точок зору на проблеми, які розглядаються (за критеріями), самостійність висновків;

2,5 бала – творчий підхід, самостійність висновків та зв'язок теоретичного матеріалу з проблемами України;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

0,25 бала – за наявність і ґрунтовність висновку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості компетентності

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Максимальний бал	
1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 1. Теорія інститутів						25,1	
Здатність визначати предметно-методологічні особливості ІЕ	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет і метод інституціональної економіки	Активна робота на лекції	0,2
				Практичне заняття	–		Загальна: 0,2
Здатність усвідомлювати, об'єктивно та критично оцінювати дію нормальних та неформальних правил (обмежень), їх координаційних та розподільних аспектів	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Формування та етапи розвитку інституціоналізму	Активна робота на лекції	0,2
			4	Практичні заняття	Тема семінарського заняття 1 "Поняття, роль і функції інститутів в економіці". Вирішення навчальних завдань щодо визначення сутності та класифікації одиниці інституціонального аналізу. Тема семінарського заняття 2 "Норма як базовий елемент інститутів, результат раціонального вибору та передумова економіки угод"	Активна участь у семінарах	0,5 0,5
		6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Виконання навчальних завдань. Доповіді. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5 Загальна: 2,7	
Здатність аналізувати й коментувати процес еволюції інституціональної теорії, з'ясувати її теоретичні та практичні можливості на сучасному етапі розвитку	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки	Активна робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Тема семінарського заняття 3 "Інституціональна теорія: учора, сьогодні й завтра". Вирішення навчальних завдань щодо визначення умов виникнення та розвитку інституціональної теорії, її періодизації та основних теоретичних і методичних джерел	Активна участь у семінарі	0,5
		6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5 Загальна: 2,2	

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
Уміння визначати спільні та відмінні риси інституціональних систем, аналізувати їх та з'ясувати закономірності змін	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Права власності	Активна робота на лекції	0,2	
			4	Практичні заняття	Тема семінарського заняття 4 "Економічний порядок і чинники, що його визначають". Вирішення навчальних завдань щодо визначення інституціонального порядку та його норм. Тема семінарського заняття 5 "Інституціональна структура ринкової економіки". Створення порівняльної характеристики конституцій ринку та плану для оцінювання ефективності інституціональної структури ринкової економіки	Активна участь у семінарах	0,5 0,5	
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5	Загальна: 2,7
Здатність визначати альтернативні режими використання обмежених економічних ресурсів, використовувати принципи ефективного розподілу прав власності та оптимальні підходи до специфікації прав власності	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Права власності	Активна робота на лекції	0,2	
			2	Практичне заняття	Тема семінарського заняття 6 "Економічна теорія прав власності". Вирішення навчальних завдань щодо визначення континентальної та англосаксонської правових традицій, опанування основ інституціональної економічної теорії прав власності через порівняння з неокласичною теорією	Активна участь у семінарі	0,5	
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5	Загальна: 2,2
Уміння аналізувати макро- та мікроекономічні наслідки існування нелегальної економіки	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Трансакції та трансакційні витрати	Активна робота на лекції	0,2	
			4	Практичне заняття	Тема семінарського заняття 7 "Визначення величини нелегального сектору економіки України". Вирішення навчальних завдань щодо визначення сутності, структури та наслідків існування нелегальної економіки. Поточна контрольна робота 1 Практичне заняття 1. "Визначення величини нелегального сектору економіки України".	Активна участь у семінарі	0,5	
							0,5	

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
		CPC	8	Підготовка до занять	Вирішення практичних завдань щодо визначення ціни підкорення закону і ціни нелегальності із застосуванням методів розрахунку обсягів національної економіки	Активна участь у практичному занятті	
					Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Поточна контрольна робота 1. Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	3,0 0,5 0,5 0,5 Загальна: 5,7
Здатність проводити класифікацію трансакційних витрат згідно з поширеними підходами	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Трансакції та трансакційні витрати	Активна робота на лекції	0,2
			4	Практичне заняття	<i>Тема семінарського заняття 8</i> "Трансакції та трансакційні витрати: поняття та класифікація". Вирішення навчальних завдань щодо визначення шляхів регулювання величини трансакційних витрат на мікротамакросорівнях економіки	Активна участь у семінарі	0,5
		Колоквіум за змістовим модулем 1			Колоквіум за змістовим модулем 1	5,0	
		CPC	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 Загальна: 6,7
Знати і вміти застосовувати методи розрахунку, усвідомлювати шляхи зниження трансакційних витрат в ринковій економіці	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм	Активна робота на лекції	0,2
			4	Практичні заняття	<i>Тема семінарського заняття 9</i> "Зовнішні ефекти і трансакційні витрати. Теорема Коуза". Вирішення навчальних завдань щодо застосування теореми Коуза в ринковій економіці. <i>Тема семінарського заняття 10</i> "Кількісна оцінка трансакційних витрат: узагальнення досвіду". Вирішення навчальних завдань щодо узагальнення досвіду кількісної оцінки трансакційних витрат та з'ясування механізмів їх регулювання в економіці	Активна участь у семінарах	0,5 0,5
		CPC			8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 2. Теорія організацій						34,9	
Здатність визначати сутність організацій та вирізняти їх від інститутів, дослідити фірму як інститут суспільства і економіки та одночасно організацію, вміння проводити класифікацію	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм	Активна робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	<i>Тема семінарського заняття 11</i> "Сутність організації, її відмінність від інституту". Вирішення навчальних завдань щодо розрізнення понять "організація" та "інститут". Дискусія з питання інституціональної сутності фірми, її природи та цілей в економіці	Активна участь у практичному занятті	0,5
			6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 Загальна: 2,7
Здатність визначати сутність організацій та вирізняти їх від інститутів, дослідити фірму як інститут суспільства і економіки та одночасно організацію, вміння проводити класифікацію	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Інституціональні основи діяльності домашніх господарств	Активна робота на лекції	0,2
			2	Практичні заняття	<i>Тема семінарського заняття 12</i> "Інституціональні основи діяльності фірми (підприємства). Теорії фірми". Вирішення теоретичних завдань щодо внутрішньофірмових конфліктів за допомогою теорій угод та агентських відносин, аналізу організаційно-правових форм як джерела інформації про стратегію фірми. <i>Тема семінарського заняття 13</i> "Типологія фірм". Вирішення теоретичних завдань щодо визначення оптимальної організаційної форми	Активна участь у семінарах	0,5 0,5
		4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5 Загальна: 2,7	
Здатність визначати сутність домогосподарства як організації, усвідомлювати інституціональні основи його економічної діяльності	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Інституціональні основи діяльності держави	Активна робота на лекції	0,2
			4	Практичне заняття	<i>Тема семінарського заняття 14</i> "Домашні господарства як інститути й організації". Вирішення навчальних завдань щодо визначення сутності домашнього господарства як інституту та організації, інституціональних основ їхньої економічної діяльності та типології	Активна участь у семінарі	0,5
		8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5 Загальна: 2,2	

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність визначати сутність держави як інституту та організації, усвідомлювати інституціональні основи її економічної діяльності	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Інституціональні основи діяльності держави	Активна робота на лекції	0,2
			4	Практичні заняття	<i>Тема семінарського заняття 15</i> "Теорія держави в НІЕТ". Вирішення практичних завдань щодо визначення сутності держави в НІЕТ. <i>Тема семінарського заняття 16</i> "Держава як інститут і організація: її сутність, функції, "провали" та межа". Вирішення практичних завдань щодо визначення інституціональних особливостей держави	Активна участь у семінарі	0,5 0,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5
Знати і вміти застосовувати методи розрахунку, усвідомлювати шляхи зниження трансакційних витрат у ринковій економіці	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Контракти	Активна робота на лекції	0,2
			4	Практичне заняття	<i>Тема семінарського заняття 17</i> "Типологія держав". Вирішення практичних завдань щодо визначення типології держав. <i>Практичне заняття 2.</i> "Теорія організацій: теоретичні та практичні можливості застосування"	Активна участь у семінарах	0,5 0,5
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5
Здатність застосовувати основи економічної теорії контрактів, усвідомити їх сутність, складові та базову структуру	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Людський капітал та мотивація	Активна робота на лекції	0,2
			2	Практичні заняття	<i>Тема семінарського заняття 18</i> "Контракт: суть, складові та структура". Вирішення навчальних завдань щодо особливостей практичного застосування теорії контрактів. <i>Тема семінарського заняття 19</i> "Типи контрактів". Вирішення навчальних завдань щодо визначення типології контрактів	Активна участь у семінарі	0,5 0,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	0,5 0,5 0,5

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність оволодіти основними положеннями теорій інституціональних змін і трансформації	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України	Активна робота на лекції	0,2
			2	Практичні заняття	<i>Тема семінарського заняття 20</i> "Поняття людський капітал" і "мотивація". Теорії ЛК". Вирішення теоретичних завдань щодо визначення й розрізнення понять "людський капітал" і "мотивація". <i>Тема семінарського заняття 21</i> "Інституціональне забезпечення людського капіталу". Вирішення теоретичних завдань щодо вирішення проблем інституціонального забезпечення ЛК. Поточна контрольна робота 2	Активна участь у семінарах	0,5 0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Поточна контрольна робота 2. Доповіді. Творчі завдання. Перевірка домашніх завдань	3 0,5 0,5 0,6
Здатність оволодіти основними положеннями теорій інституціональних змін і трансформації	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України	Активна робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	<i>Тема семінарського заняття 22</i> "Трансформація інституціональних систем". Вирішення навчальних завдань щодо практичного запровадження теорій інституціональних змін і трансформації. <i>Тема семінарського заняття 23</i> "Особливості інституціональних перетворень в Україні". Вирішення навчальних завдань щодо прискорення інституціональних перетворень в Україні. Колоквіум за змістовим модулем 2	Активна участь у семінарі	
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань	Колоквіум за змістовим модулем 2. Доповіді. Перевірка домашніх завдань	5,0 0,5 0,5
					Загальна: 7,2		
	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України	Активна робота на лекції	0,2

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4				5	6	
Здатність оволодіти основними положеннями теорії інституціональних змін і трансформації		2	Практичне заняття	Тема семінарського заняття 24 "Особливості інституціональних перетворень в Україні". Вирішення навчальних завдань щодо визначення шляхів прискорення інституціональних перетворень в Україні				Активна участь у семінарі	0,5
		CPC	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання навчальних завдань				Доповіді. Перевірка домашніх завдань. Надання та захист наукових статей
Сесія	Ауд.	2	Перед-екзаменаційна консультація	Вирішення навчальних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю				Підсумковий контроль	40
		2	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білета					
	CPC	10	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістових модулів					
Усього годин		216	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни				100		
із них									
<i>аудиторні</i>		90	42 %	<i>поточний контроль</i>				60	
<i>самостійна робота</i>		126	58 %	<i>підсумковий контроль</i>				40	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблица 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
2,2	2,2	2,7	4,4	8,4	5,4	2,2	5,4	2,7	5,8	9,1		
Колоквіум					Колоквіум							
5					5							

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Розподіл балів за тижнями, за формами і методами навчання

Теми змістового модуля	Тиждень	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота			Поточні КР	Колоквіум	Усього	Разом	
				Домашнє завдання	Доповідь	Творче завдання, стаття					
3М1	Тема 1. Предмет і метод ІЕ	1	0,2	–	–	–	–	–	0,2	25,1	
	Тема 2. Формування та етапи розвитку інституціоналізму	2	0,2	1,0	1,0	0,5	–	–	2,2		
	Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки	3	0,2	0,5	0,5	0,5	0,5	–	–		2,2
	Тема 4. Права власності	4	0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	–	–		2,7
		5	0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	–	–		2,5
	Тема 5. Трансакції та трансакційні витрати	6	0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	3	–		5,7
		7	0,2	0,5	0,5	0,5	–	–	5		6,7
Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм	8	0,2	1,5	0,5	0,5	–	–	–	2,7		
Разом за 3М1		1,6	6,5	3,5	3,5	2,0	3	5	25,1		
3М2	Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм	9	0,2	0,5	0,5	0,5	–	–	–	1,7	34,9
	Тема 7. Інституціональні основи діяльності домогосподарств	10	0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	–	–	2,7	
	Тема 8. Інституціональні основи діяльності держави	11	0,2	0,5	0,5	0,5	0,5	–	–	2,2	
		12	0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	–	–	2,7	
	Тема 9. Контракти	13	0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	–	–	2,7	
		14	0,2	1,0	0,5	0,5	0,5	–	–	2,7	
	Тема 10. Людський капітал і мотивація	15	0,2	1,0	0,5	0,5	0,6	3	–	5,8	
	Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України	16	0,2	1,0	0,5	0,5	–	–	5	12,7	
17		0,2	1,0	0,5	0,5	5	–	–	7,2		
Разом за 3М2		1,8	8	4,5	4,5	8,1	3	5	34,9		
Усього за 3М1 та 3М2		3,4	14,5	8	8	10,1	6	10	–	60	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література**12.1. Основна**

1. Аузан А. А. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория : учебник / А. А. Аузан и др. ; под общ. ред. А. А. Аузана. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 416 с.

2. Введение в институциональную экономику : учеб. пособ. / под ред. Д. С. Львова. – М. : "Издательство "Экономика", 2005. – 640 с.

3. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / под ред. А. А. Гриценко. – Х. : Форт, 2008. – 928 с.

4. Капелюшников Р. И. Экономическая теория прав собственности / Р. И. Капелюшников. – М. : ИМЭМО, 1990. – 90 с.

5. Конституція України [Текст] : офіц. текст : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року зі змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року : станом на 1 січня 2006 року]. – К. : Мін-во Юстиції України, 2006. – 124 с.

6. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М. : Фонд экономической книги "Начала", 1997. – 188 с.

7. Олейник А. Н. Институциональная экономика : учеб. пособ. / А. Н. Олейник. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 416 с.

8. Сухарев О. С. Институциональная теория и экономическая политика: К новой теории передаточного механизма в макроэкономике / О. С. Сухарев ; РАН, ин-т экон. – М. : ЗАО "Издательство "Экономика", 2007. Кн. I: Институциональная теория. Методологический эскиз. – 516 с. Кн. II: Экономическая политика. Проблемы теоретического описания и практической реализации. – 804 с.

9. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія : навч. посіб. / А. А. Ткач. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 304 с.

10. Чухно А. А. Інституціонально-інформаційна економіка : підручник / А. А. Чухно, П. І. Юхименко, П. М. Леоненко. – К. : Знання, 2010. – 687 с.

11. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория / А. Е. Шаститко. – М. : Экономический факультет МГУ ; ТЕИС, 2002. – 592 с.

12. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты / Т. Эггертссон. – М. : Дело, 2001. – 408 с.

13. Якубенко В. Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці : монографія / В. Д. Якубенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 252 с.

12.2. Додаткова

14. Абанина Ю. Г. Институциональная архитектура и механизмы экономического развития / Ю. Г. Абанина // Экономическая теория. – 2005. – № 1. – С. 94–116.

15. Бренделева Е. А. Неинституциональная экономическая теория / Е. А. Бренделева. – М. : Дело и сервис, 2006. – 352 с.

16. Бусыгин В. П. Методы микроэкономического анализа: фиаско рынка / В. П. Бусыгин, С. Г. Коковин, А. А. Цыплаков. – Новосибирск : Экон. фак. НГУ, 1996. – 70 с.

17. Васильцова В. М. Институциональная экономика : учеб. пособ. / В. М. Васильцова, С. А. Тертышный. – СПб. : Питер, 2012. – 256 с.

18. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М. : Прогресс, 1984. – 366 с.

19. Виноградова А. В. Институциональная экономика: теория и практика : учебно-методич. пособ. / А. В. Виноградова. – Н. Новгород : Нижегородский университет, 2012. – 70 с.

20. Вольчик В. В. Иерархия и комплементарность институтов в рамках хозяйственного порядка / В. В. Вольчик, И. В. Бережной // Экономический вестник Ростовского госуниверситета, 2009. – Т. 7. – № 2. – С. 65–73.

21. Вольчик В. В. Институциональная и эволюционная экономика : учеб. пособ. / В. В. Вольчик. – Ростов н/Д. : Изд-во ЮФУ, 2011. – 228 с.

22. Вольчик В. В. Комплементарность и иерархия институтов в рамках хозяйственного порядка / В. В. Вольчик // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Вып. 37–1. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С. 35–41.

23. Вольчик В. В. Курс лекций по институциональной экономике / В. В. Вольчик. – Ростов-н/Д. : Изд-во Рост. ун-та, 2000. – 80 с.

24. Вэриан Х. Р. Микроэкономика. Промежуточный уровень / Х. Р. Вэриан. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 767 с.

25. Гамильтон У. Х. Институциональный подход к экономической теории / У. Х. Гамильтон // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2007. – Том 5. – № 2. – С. 110–117.

26. Де Сото Э. Иной путь: Невидимая революция в третьем мире / Э. Де Сото. – М. : Catallaxy, 1995. – 320 с.

27. Довбенко М. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелелогія) : навч. посіб. / М. Довбенко. – К. : Видавничий центр "Академія", 2005. – 336 с.

28. Земцова Л. В. Институциональная экономика : учеб. пособ. / Л. В. Земцова. – Томск : Эль Контент, 2012. – 168 с.

29. История экономических учений : учеб. пособ. для студентов высших экономических заведений / под ред. В. С. Автономова. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 784 с.

30. Кирдина С. Г. Эволюционная модернизация институциональной структуры в переходной экономике России / С. Г. Кирдина // Стратегии динамического развития России: единство самоорганизации и управления: материалы I Междунар. науч.-практ. конф. – М. : Проспект, 2004. – Т. 1. – С. 231–245.

31. Клейнер Г. Б. Институциональные изменения: проектирование, селекций или протезирование? / Г. Б. Клейнер // Постсоветский институционализм / под ред. В. М. Нуреева, В. В. Дементьева. – Донецк : Каштан, 2005. – 480 с. – С. 408–433.

32. Клейнер Г. Б. Эволюция институциональных систем / Г. Б. Клейнер. – М. : Наука, 2004. – 240 с.

33. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка : конспект лекцій / І. М. Колесніченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 216 с.
34. Корнейчук Б. В. Институциональная экономика : учеб. пособ. / Б. В. Корнейчук. – М. : "Гардарики", 2007. – 255 с.
35. Коуз Р. Природа фирмы: истоки / Р. Коуз ; под ред. О. Уильямсона, С. Уинтера. – М. : Дело, 2001. – С. 53–73.
36. Коуз Р. Природа фирмы: истолкование / Р. Коуз ; под ред. О. Уильямсона, С. Уинтера. – М. : Дело, 2001. – С. 74–91.
37. Красильников О. Ю. Неоинституциональная экономика : учеб. пособ. / О. Ю. Красильников. – Саратов : Изд-во СГУ, 2002. – 104 с.
38. Кузьминов Я. И. Институциональная экономика : учеб.-метод. пособ. в 2-х частях / Я. И. Кузьминов, М. М. Юдкевич. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 454 с.
39. Кузьминов Я. И. Курс институциональной экономики: Институты, сети, трансакционные издержки и контракты : учебник / Я. И. Кузьминов, К. А. Бендукидзе, М. М. Юдкевич. – М. : ГУ ВШЭ, 2006. – 444 с.
40. Латов Ю. В. Экономика вне закона. Очерки по теории и истории теневой экономики / Ю. В. Латов. – М. : МОНФ, 2001. – 284 с.
41. Лебедева Н. Н. Институциональный механизм экономики: сущность, структура, развитие / Н. Н. Лебедева. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2002. – 326 с.
42. Лившиц Р. З. Теория прав собственности / Р. З. Лившиц. – М. : БЕК, 1994. – 208 с.
43. Липов В. В. Мотивація інституціональних змін у трансформаційній економіці / В. В. Липов. – Х. : НФаУ, 2004. – 184 с.
44. Литвинцева Г. П. Институциональная экономическая теория : учебник / Г. П. Литвинцева. – Новосибирск : Изд-во НГТУ, 2003. – 336 с.
45. Маркович Д. Ж. Общая социология : учебник / Д. Ж. Маркович. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1998. – 432 с.
46. Махлуп Ф. Теории фирмы: маржиналистские, бихевиористские и управленческие / Ф. Махлуп ; под. ред. В. М. Гальперина // Теория фирмы. Вехи экономической мысли. – СПб. : Экономическая школа, 1995. – Вып. 2. – С. 73–93.
47. Менар К. Экономика организаций / К. Менар. – М. : Инфра-М, 1996. – 160 с.
48. Мизес Л. Индивид, рынок и правовое государство / Л. Мизес. – СПб. : Пневма, 1999. – 196 с.

49. Милгром П. Экономика, организация и менеджмент: в 2-х т. Т. 1 / П. Милгром, Дж. Робертс. – СПб. : Экономическая школа, 1999. – 468 с.
50. Михайлова Т. А. Практикум по институциональной экономике : учеб. пособ. / Т. А. Михайлова ; Томский политехнический университет. – Томск : Изд-во Томского политехнического университета, 2011. – 95 с.
51. Можайкина Н. В. Методологические основы исследования домохозяйств / Н. В. Можайкина // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2008. – № 802. – С. 33–39.
52. Норт Д. Институты, идеология и эффективность экономики / Д. Норт // От плана к рынку. Будущее посткоммунистических республик; под ред. Л. И. Пияшевой, Дж. А. Дорна. – М. : Catallaxy, институт Катона, 1993. – С. 307–319.
53. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. ; [пер. с англ. А. Н. Нестеренко ; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера]. – М. : Фонд экономической книги "Начала", 1997. – 180 с.
54. Нуреев Р. М. Очерки по истории институционализма / Р. М. Нуреев. – Ростов н/Д. : Изд-во "Содействие" – XXI век"; Гуманитарные перспективы, 2010. – 415 с.
55. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики : учебник для вузов / Р. М. Нуреев. – М. : НОРМА-ИНФРА М, 1999. – 572 с.
56. Одинцова М. И. Институциональная экономика : учебное пособие для студ. вузов. / М. И. Одинцова. – 3-е изд. – М. : ГУ ВШЭ, 2009. – 398 с.
57. Попов М. В. Домашнее хозяйство в современной институциональной среде : межвуз. сб. науч. ст. / М. В. Попов // Известия Волгоградского государственного технического ун-та. – 2012. – № 16 (103). – С. 91–95.
58. Попов О. Є. Еволюція розвитку та особливості методології інституціонального аналізу економічних явищ і процесів / О. Є. Попов // Проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 169–173.
59. Радаев В. В. Экономическая социология. Курс лекций / В. В. Радаев. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 368 с.
60. Смелзер Н. Социология / Н. Смелзер ; пер. с англ. – М. : "Феникс", 1994. – 687 с.
61. Сорокин П. А. Социология революции : учеб. пособ. для вузов / П. А. Сорокин. – М. : Территория будущего ; РОССПЭН, 2005. – 621 с.

62. Станкевич Ю. Ю. Сутність та характерні риси сучасного домогосподарства / Ю. Ю. Станкевич // Формування ринкової економіки : Зб. наук. праць. – К. : КНЕУ. – Вип. 19. – 2008. – С. 40–46.
63. Тамбовцев В. Л. Контрактная модель стратегии фирмы / В. Л. Тамбовцев. – М. : ТЕИС, 2000. – 84 с.
64. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма: Фирмы, рынки, "отношенческая" контракция / О. И. Уильямсон. – СПб. : Лениздат; CEV Press, 1996. – 702 с.
65. Уильямсон О. Частная собственность и рынок капитала / О. Уильямсон // ЭКО. – 1993. – № 5. – С. 33–68.
66. Фридман М. О свободе / М. Фридман, Ф. Хайек ; пер. с англ. под ред. А. Бабица. – Мн. : Полифакт-Референдум, 1990. – 126 с.
67. Фуруботн Э. Г. Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории / Э. Г. Фуруботн, Р. Рихтер ; пер. с англ. под ред. В. С. Катькало, Н. П. Дроздовой. – СПб. : Изд. дом С-Пб. гос. ун-та, 2005. – 702 с.
68. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории / Дж. Ходжсон ; пер. с англ. – М. : Дело, 2003. – 464 с.
69. Цибін О. І. Інституціональна природа домогосподарств як основа формування організаційно-управлінських засад його розвитку / О. С. Цибін // Інституціональний вектор економічного розвитку : зб. наук. праць. – Мелітополь : Мелітопольський інститут державного та муніципального управління "Класичного приватного університету", 2010. – Вип. 3 (1). – С. 91–101.
70. Цибін О. С. Відтворювальний та функціональний підхід до розвитку домогосподарства – складова підвищення ефективності національної економіки / О. С. Цибін // Теорія і практика сучасної економіки. – Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції 6 – 8 жовтня 2010 року. У 2 т. – Т. 1. – Черкаси : ЧДТУ, 2010. – С. 151–154.
71. Эрроу К. Дж. Возможности и пределы рынка как механизма распределения ресурсов / К. Дж. Эрроу // THESIS. – 1993. – Т. 1. – Вып. 2. – С. 66.
72. Alchian A. Production, Information Costs, and Economic Organization / A. Alchian, H. Demsetz // American Economic Review. – 1992. – № 62. – 796 p.

73. Bertalanffy L. An Outline of General System Theory / L. Bertalanffy // *British Journal for Philosophy of Science*. – 1950. – Vol. I. – № 2. – P. 139–164.
74. Commons J. R. Institutional Economics / J. R. Commons // *American Economic Review*. – 1931. – V. 21. – 652 p.
75. Davis L. Institutional Change and American Economic Growth / L. Davis, D. North. – Cambridge, 1971. – 803 p.
76. Dequech D. The demarcation between the "old" and the "new" institutional economics: Recent complications / D. Dequech // *Journal of Economic Issues*. – 2002. – Vol. 36. – № 2. – 567 p.
77. Hodgson G. M. The Approach of Institutional Economics / G. M. Hodgson // *Journal of Economic Literature*. – 1998. – Vol. 36. – № 1. – P. 166–192.
78. North D. C. Structure and Change in Economic History / D. C. North. – New York : Northon, 1981. – 240 p.

12.3. Інформаційні ресурси

80. Веблен Т. Почему экономика не эволюционная наука [Электронный ресурс] / Т. Веблен; пер. Е. Виноградовой. – М. : ИД ГУ ВШЭ, 2006. – 23 с. – Режим доступа : <http://www.imf.org/external/about/orgfin.htm>.
81. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
82. Державна науково-технічна бібліотека України (Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gntb.gov.ua/ua>.
83. Доповідь "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2011 р." [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ2007/gdn/sdh/arh-sdn.html>.
84. Інститут регіональних досліджень НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irr.org.ua>.
85. Інститут світової економіки і міжнародних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iweir.org.ua>.
86. Інститут соціології НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.i-soc.kiev.ua>.
87. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.idss.org.ua>.
88. Інститут економіки промисловості НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iep.donetsk.ua>.

89. Інститут економіко-правових досліджень НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iepd.dn.ua>.
90. Кривцун Л. А. Формирование институциональной структуры экономики и природа структурных сдвигов [Электронный ресурс] / Л. А. Кривцун. – Режим доступа : www.library.dgtu.donetsk.ua/?p=74&lang=ua&name=89-1.
91. Курс институциональной экономики: институты, сети, транзакционные издержки, контракты [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.econline.edu.ru/textbook/Glava_2_Ekonomi4esko/2_.
92. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.kmu.gov.ua>.
93. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
94. Міністерство праці та соціальної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/index>.
95. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
96. Національна академія наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nas.gov.ua/Pages/default.aspx>.
97. Національна бібліотека України ім. Вернадського (Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
98. Національна парламентська бібліотека (Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nplu.kiev.ua>.
99. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г.Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.korolenko.kharkov.co>.

12.4. Методичне забезпечення

100. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка : конспект лекцій для студентів спеціальності "Економічна теорія" / І. М. Колесніченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 218 с.
101. Колесніченко І. М. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни "Інституціональна економіка" для студентів спеціальності "Економічна теорія" денної форми навчання / укл. І. М. Колесніченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 36 с.
102. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка : навч. посіб. / І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко ; за заг. ред. І. М. Колесніченко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 232 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Інституціональна економіка" за Національною рамкою кваліфікацій України

59

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет і метод інституціональної економіки					
Здатність визначати сутність інститутів як одиниці аналізу, їх функцій та основ діяльності в економіці	Усвідомлювати сутність інститутів як одиниці аналізу	Знання сутності інститутів як одиниці аналізу та інституціональних основ їх діяльності; усвідомлення дії формальних та неформальних правил (обмежень), їх координаційних і розподільних аспектів	Володіти категоріальним апаратом та інструментарієм інституціональної теорії, здатність до аналізу можливостей та обґрунтування впровадження на практиці	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розроблення та реалізації заходів економічної політики на базі інституціональної теорії	Відповідальність за точну ідентифікацію завдань та обґрунтування можливостей реалізації заходів економічної політики на базі інституціональної теорії
Тема 2. Формування та етапи розвитку інституціоналізму					
Здатність аналізувати генезис та еволюцію інституціонального напрямку ЕТ, спроможність застосовувати інструментарій та здобутки видатних представників кожного з етапів	Усвідомлювати загальну спрямованість, особливості формування та етапи розвитку інституціоналізму	Знання причин виникнення та особливостей еволюції інституціоналізму; усвідомлення сутності, мети і концептуальних основ інституціонального аналізу	Складати загальну й порівняльну характеристики особливостей та теоретичних досягнень представників різних етапів інституціоналізму, обґрунтовувати застосування базових положень інституціональної теорії на практиці	Презентувати власні теоретичні висновки щодо науково-теоретичних та практичних досягнень представників різних етапів інституціоналізму	Відповідальність за точність і коректність власних теоретичних висновків щодо науково-теоретичних та практичних досягнень представників різних етапів інституціоналізму

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Інституціональна структура ринкової економіки					
Здатність оцінювати структуру та рівень розвитку інституціональних систем, визначати інституціональні чинники останнього	Усвідомлювати сутність поняття інституціональна структура ринкової економіки	Знання принципів функціонування інституціонального середовища, системи та структури ринкової економіки	Аналізувати інституціональне середовище, систему й структуру ринкової економіки; вміння оцінювати рівень розвитку інституціональної системи	Презентувати результати аналізу та оцінювання рівня розвитку інституціональної системи	Відповідальність за точність і коректність власних теоретичних висновків щодо оцінювання рівня розвитку інституціональної системи
Тема 4. Трансакції та трансакційні витрати					
Здатність оцінювати розміри трансакційного сектору економіки та величину трансакційних витрат	Усвідомлювати сутність поняття "трансакційні витрати", здатність визначати їх види	Усвідомлення сутності трансакційних витрат, знання їх класифікацій, методів розрахунку та шляхів зниження в ринковій економіці	Аналізувати та визначати розміри трансакційного сектору економіки, оцінювати рівень трансакційних витрат на макро- та мікрорівнях	Презентувати результати аналізу та оцінювання рівня трансакційних витрат на макро- та мікрорівнях	Відповідальність за точність і коректність власних теоретичних висновків щодо оцінювання рівня трансакційних витрат на макро- та мікрорівнях
Тема 5. Права власності					
Здатність визначати оптимальні підходи до специфікації прав власності; аналізувати макро- та мікроекономічні наслідки існування тіньової економіки	Усвідомлювати сутність понять "права власності", "специфікація" та "режими прав власності"	Знання основ теорії прав власності та альтернативних режимів використання обмежених економічних ресурсів; усвідомлення принципів ефективного розподілу прав власності	Визначати оптимальні підходи до специфікації прав власності; аналізувати макро- та мікроекономічні наслідки існування нелегальної економіки	Формувати комунікаційну стратегію поведінки щодо необхідності ефективного розподілу прав власності та визначення оптимальних режимів використання обмежених економічних ресурсів	Приймати ефективні рішення стосовно ефективного розподілу прав власності та визначення оптимальних режимів використання обмежених економічних ресурсів

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Економічні організації. Інституціональні основи діяльності фірм					
Здатність аналізувати організаційну структуру та визначати оптимальний розмір організацій	Усвідомлювати сутність понять "організація" та "фірма", здатність визначати типологію фірм	Усвідомлення економічної сутності та розбіжностей понять "організація" і "фірма"; знання типології фірм та критеріїв, за якими здійснюється їх класифікація	Уміння аналізувати організаційну структуру та визначати оптимальний розмір організацій	Презентувати результати аналізу та визначення оптимального розміру організації (фірми)	Відповідальність за точність і коректність власних теоретичних висновків щодо аналізу та визначення оптимального розміру організацій (фірм)
Тема 7. Інституціональні основи діяльності домашніх господарств					
Здатність аналізувати результати економічної діяльності домогосподарств з інституціональних позицій	Усвідомлювати сутність понять "організація" та "домогосподарство", здатність визначати типологію домогосподарств	Усвідомлення економічної сутності поняття "домогосподарство" та знання інституціональних основ діяльності домашніх господарств у сучасній економіці	Уміння використовувати інституціональний підхід для аналізу результатів діяльності та розв'язання конкретних практичних завдань домогосподарств	Презентувати результати аналізу діяльності домогосподарств з інституціональних позицій	Відповідальність за точність і коректність власних теоретичних висновків щодо аналізу діяльності домогосподарств з інституціональних позицій
8. Інституціональні основи діяльності держави					
Здатність визначати типологію держави, аналізувати причини виникнення інституціональних пасток в економіці та способи їх корегування	Усвідомлювати сутність понять "організація" та "держава", здатність визначати типологію держав	Знання інституціональних основ діяльності держави; усвідомлення причин виникнення "інституціональних пасток" та способів їх корегування	Уміння використовувати інституціональний підхід для оцінювання характеру держави та забезпечення її ефективного функціонування	Презентувати результати аналізу результатів діяльності та оцінювання характеру держави з інституціональних позицій	Відповідальність за точність і коректність власних теоретичних висновків щодо аналізу діяльності та оцінювання характеру держави з інституціональних позицій

Закінчення додатка А
Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Контракти					
Здатність аналізувати контрактні відносини та оцінювати трансакційні витрати, що їх супроводжують	Усвідомлювати сутність поняття "контракт" та здатність визначати типологію контрактних відносин	Знання особливостей різних форм контрактних відносин, що виникають внаслідок ринкових взаємодій; усвідомлення досвіду кількісного оцінювання трансакційних витрат	Здатність аналізувати контрактні відносини; використовувати підходи теорій прав власності, невизначеності та угод для кількісного оцінювання трансакційних витрат	Формувати комунікаційну стратегію поведінки щодо забезпечення аналізу контрактних відносин та оцінювання трансакційних витрат, що їх супроводжують	Відповідальність за точність і коректність власних теоретичних висновків щодо забезпечення аналізу контрактних відносин та оцінювання трансакційних витрат, що їх супроводжують
Тема 10. Людський капітал і мотивація					
Здатність визначати та аналізувати інституціональні чинники, що впливають на якість трудових ресурсів	Усвідомлювати сутність понять "людський капітал" та "мотивація"	Усвідомлення сутності теорії людського капіталу; знання особливостей постіндустріального типу мотивації	Здатність аналізувати інституціональні чинники, що впливають на якість трудових ресурсів; використовувати теорію контрактів для управління поведінкою виконавця	Презентувати результати аналізу інституціональних чинників, що впливають на якість трудових ресурсів, та з'ясування можливості використання теорії контрактів для управління поведінкою виконавця	Відповідальність за точність і коректність висновків щодо результатів аналізу чинників, що впливають на якість трудових ресурсів, та з'ясування можливості використання теорії контрактів для управління поведінкою виконавця
Тема 11. Інституціональна трансформація економіки України					
Здатність визначати інституціональні чинники економічного зростання та прогнозувати темпи та траєкторії інституціональних змін	Усвідомлювати сутність понять "інституціональна трансформація економіки" та "траєкторія інституціональних змін"	Знання сутності інституціональних змін та чинників економічного зростання; усвідомлення шляхів трансформації інституціональних систем	Здатність прогнозувати темпи та траєкторії інституціональних змін; визначати інституціональні чинники економічного зростання	Презентувати результати прогнозування темпів і траєкторій інституціональних змін, а також визначення інституціональних чинників економічного зростання	Відповідальність за точність і коректність висновків щодо результатів прогнозування темпів і траєкторій інституціональних змін, а також визначення інституціональних чинників економічного зростання

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	13
5. Теми та плани семінарських занять.....	15
6. Теми практичних занять	19
7. Самостійна робота.....	20
7.1. Індивідуальне завдання.....	23
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики	26
8. Індивідуально-консультативна робота	31
9. Методи навчання	32
10. Методи контролю	35
11. Розподіл балів, які отримують студенти	42
12. Рекомендована література.....	51
12.1. Основна	51
12.2. Додаткова	52
12.3. Інформаційні ресурси.....	57
12.4. Методичне забезпечення	58
Додатки.....	59

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА"
для студентів напряму підготовки
6.030501 "Економічна теорія"
денної форми навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Колесніченко** Ірина Михайлівна

Відповідальний за видання *О. Є. Попов*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *О. Г. Лященко*

План 2016 р. Поз. № 233 ЕВ. Обсяг 64 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*